

М'яч, м'яч, м'яч

— Сашку, чому ти плачеш?
— Мені ніхто не пасує м'яча.

— Тоді йди й візьми його сам.

Ці слова я пам'ятаю вже понад 20 років. Це найважливіша річ, якої мама навчила мене у футболі. І в житті.

Не чекай. Дій, щоб це сталося.

Мені було сім років, і я був наймолодшим гравцем місцевої команди «Карпатія» з Радомишля. Там була лише одна вікова група до одинадцяти років. Всі інші були набагато вищі, сильніші, кращі. У мене навіть не було командної футболки — я був надто малий, щоб носити ігровий номер. Мама купила мені звичайну червону футболку, щоб я міг принаймні ходити в тому ж кольорі, що й усі. Але вона все одно не зовсім вписувалася, як і я. Коли я грав у дворі біля нашого будинку з друзями, я був досить непоганим гравцем. Але це був справжній футбол, з кутовими прапорцями, сітками на воротах і всім іншим. Однак мої нові товариші по команді, глянувши на школяра молодших класів, який був удвічі менший за них, вирішили мене повністю ігнорувати. Що я там

робив? Після першого дня я пішов додому, ридаючи. Але це був не кінець, а лише початок.

Через кілька днів ми поїхали грати на турнір у Скадовськ — місто на березі Чорного моря, приблизно за тисячу кілометрів від дому. Моя мама була серед батьків, які супроводжували команду, і вона ходила на всі матчі. Але коли я нарешті вийшов на поле, її не було, — вона пішла в магазин щось купити. За кілька хвилин вона повернулася і запитала рахунок.

— Один-нуль, — відповів їй хтось із батьків. — І ваш син забив гол.

— Та ну, — відповіла вона, переконана, що це якийсь жарт. Вона не могла повірити, що її маленький хлопчик здатен на таке. І все ж це виявилось правдою. Тренер вивів мене на поле як нападника, і я забив.

Це був просто гол у місцевому юнацькому турнірі, — не пам'ятаю, проти якої команди, — і результат не мав жодного значення. Але, можливо, це був найважливіший гол у моєму житті. З того моменту мама зрозуміла, що я занадто захоплений, щоб зупинитися, що я віддам усе, щоб бути футболістом. Після Скадовська вона пішла в банк. Без її допомоги, відданості та самопожертви ви б сьогодні не читали ці слова.

Я народився в Радомишлі, невеликому містечку за дві години їзди на захід від Києва. Воно більше схоже на село. Не бідне, але й не заможне. Багатих людей там не було. Якщо хтось і мав трохи більше грошей, ніж інші, то ви б ніколи цього не помітили. Всі жили в однотипних квартирах в однотипних будинках. Стандартна радянська забудова, ніяких витребеньок.

Мій батько був будівельником, який багато подорожував по роботі. Мені було важко, бо батько майже не

бував удома, але через це кожна проведена разом мить ставала особливою. Як і я, він любить футбол, і після кожної гри пише мені повідомлення, ділячись своїми думками. В юності він також грав за «Карпатію», але зламав ногу. Йому зробили операцію, проте він більше ніколи не грав у команді.

Моя мама продавала їжу, в тому числі хліб та інші основні харчі, — спочатку на ринку, потім у маленькій крамничці. Пізніше вона працювала в офісі, виконуючи секретарські обов'язки для людей, яким потрібно було надрукувати лист або скопіювати документи. Грошей у нас не було багато, але мої батьки невтомно працювали, щоб забезпечити мені гарне життя. Вони відкладали кошти, щоб раз на рік ми могли поїхати на відпочинок до Чорного моря і я міг відчутти смак цього цілющого морського повітря. Мені ніколи нічого не бракувало. У Радомишлі був один супермаркет, одна дискотека. Тоді я був надто малий, щоб ходити на дискотеки, і побував там лише один раз, коли повернувся через певний час. Не можу сказати, що мені там дуже сподобалося. Гучна музика і випивка — це не моє. Мені більше подобається ходити з друзями до ресторану і розмовляти. Ще там був кінотеатр, який довго пустував. Якось я подивився там «У пошуках Немо». Це історія про дитину, яку розлучили з сім'єю, і вона мусить сама дбати про себе у ворожому середовищі...

У дітей було багато часу, але мало можливостей. Тоді ні в кого не було цифрових пристроїв. Ми ходили купатися до найближчого ставка, грали у квача, в хованки, дзвонили у двері багатоквартирних будинків і тікали. Ми грали у футбол на майданчику біля нашого будинку, де замість одних воріт була перекладаина між

сміттєвими баками, а замість інших — великий валун. Ми на ньому намалювали воротаря.

З одного боку нашого маленького футбольного поля було трохи піску, з іншого — тротуар, а форма самого поля нагадувала блискавкоподібну деталь тетрісу, де є одна клітинка вгорі ліворуч, дві посередині й одна внизу праворуч. Тобто одних воріт буквально не було видно з інших. Через кілька років нам довелося перебраться на іншу вулицю, тому що на місці смітників побудували паб.

Найкраще було взимку, коли все було вкрите снігом. Тоді можна було робити підкат. Підкати на снігу завжди виходять найліпше. Насправді мені трохи шкода, що я підписав контракт із академією в одинадцять років і не пограв у вуличний футбол ще кілька років, особливо взимку. Це була найкраща розвага. Я хотів би насолоджуватися цим трохи довше.

М'ячі були на вагу золота, тому що їх постійно псували. Зачепиш гострий кут або камінь на землі — і бац, м'яча вже немає. Щоразу, коли батьки запитували мене, який подарунок я хочу, відповідь була незмінна: «М'яч, м'яч, м'яч». Але одного разу мені подарували футболку Роналдінью. Звичайно, не оригінальну — це була підробка з місцевого ринку. Якість була не найкращою, але на ній була велика цифра 10 на спині та його ім'я, і це все, що мене хвилювало. Він був моїм улюбленим гравцем, моїм ідолом. Уся моя кімната була обклеєна плакатами з його зображенням. Це була святиня. Ще у мене була футболка Стівена Джеррарда з «Ліверпуля», але я носив її не так часто. Роналдінью був для мене фаворитом.

Ми жили в квартирі типової п'ятиповерхівки, поруч стояли такі ж будинки, тож футболістів для спонтанних ігор завжди знаходилося достатньо, і ми влаштовували

власні турніри. Один будинок проти іншого, молоді проти старих, білі футболки проти кольорових. Я часто був наймолодшим, а це означало, що мені доводилося грати трохи по-іншому. Я не міг покладатися на фізичну силу, щоб викрутитися чи відібрати м'яч. Треба було вміти приймати правильні рішення, тобто продумувати на один-два кроки наперед, випереджаючи суперника. Якщо швидше пасувати чи швидше переміщатися в просторі, ніж суперник, то той факт, що він більший, вже не має великого значення.

У «Карпатії» я почав грати на позиції нападника, зміщуючись у півзахист, — «фальшива дев'ятка», кажучи сучасною мовою. Я забивав багато голів. Що старшим я ставав, то далі тренери відсували мене назад, — напевно, тому, що бачили, де моя манера гри приносить найбільшу користь команді. Я хвилювався, що одного дня стану воротарем, але я б із задоволенням грав і там.

Я єдина дитина в сім'ї, але неподалік жив мій двоюрідний брат, і ми багато грали разом. Він був мені як рідний, але я не можу детально розповісти, чим ми займалися. Малювали? Гралися іграшками? Я нічого з цього не пам'ятаю, — у моїй пам'яті порожньо. Для мене існував лише футбол. Чесно кажучи, я був одержимий. Ми тренувалися з «Карпатією» двічі на тиждень, щовівторка і щочетверга, влітку на відкритому повітрі, а взимку — в приміщенні, з футзальним м'ячем. Дні між і перед наступною грою були для мене агонією. Я не міг змиритися з тим, що не граю.

Коли мені було вісім чи дев'ять років, я якось сказав мамі:

— Можеш карати мене як завгодно. Я готовий годинами стояти в кутку. Але футбол у мене забирати не

можна. Ніколи в житті не кажи мені, що я не можу відвідувати тренування. — На той момент вона знала, що це не жарти. Вона бачила це в моїх очах. Цей хлопець не збирався зупинятися. Гра перетворилася для мене на слабкість.

У своїй школі я розбив багато вікон, ганяючи м'яч на перервах між уроками. Мої батьки, звісно, були від цього не в захваті, але розуміли, що це не лікується. А я так боявся, що вони заборонять мені грати, що в усьому іншому я був ідеальним хлопчиком — ніколи не влізав у справжні неприємності, не курив, не пив. У мене були хороші оцінки. Найгіршою оцінкою була одиниця, а найкращою — дванадцять, але нижче десятки я ніколи не отримував. Я ніколи не прогулював уроки. Зараз я трохи шкодую про це, тому що, мабуть, було б весело потрапляти в пригоди, поки всі інші вчать математику. Але ні, моя голова була зайнята не цим. Точніше, мої ноги.

Одного разу, коли мені було 11 років, ми грали з командою із сусіднього села, і мене помітили. Мій тренер сказав мені, що один з тренерів із академії бачив, як я грав, і хоче запросити мене на пробний матч. Я поняття зеленого не мав, що таке та академія. Він пояснив, що це інтернат для футболістів. Туди потрапляла талановита молодь, щоб жити й навчатися грати у футбол. Мене це зацікавило.

— Одна маленька деталь, — сказав він. — День відкритих дверей проводиться для дітей 1995 року народження.

А я народився 15 грудня 1996 року. Решта були б щонайменше на рік старші за мене, а якщо вони народилися на початку 1995 року, то майже на два. У тому

віці різниця була досить значною. Але мене це зовсім не хвилювало. Я звик грати з хлопцями 1992 року народження, а іноді навіть старшими за них.

— 1995? Чудово. Коли ідемо?

Усе виявилося не так просто. Академія «Моноліт» розташовувалася у Чорноморську, на березі Чорного моря, за 540 кілометрів на південь. Одна лише дорога коштувала чималих грошей, не кажучи вже про проживання тощо. Мій тренер подумав, я також можу спробувати свої сили в київському «Динамо», добиратися до якого було пару годин. Це було б набагато простіше. Тато з дядьком поїхали туди поцікавитися й повернулися з невтішними новинами. У «Динамо» не розглядали дітей, молодших за 14 років. І жодних винятків.

Батьки вирішили, що я маю отримати цей шанс у «Моноліті». Вони назбирали грошей і повезли мене автобусом. Здається, дорога зайняла близько десяти годин. У «Моноліті» було штучне поле такого розміру, яких я ніколи не бачив. Ми грали п'ять на п'ять у «Карпатії» на штучній траві, а у старших було повноцінне газонне поле. Але повнорозмірне штучне поле? Нічого собі. Я не міг дочекатися, коли вийду туди. Тренер, який нас зустрів, сказав:

— Вам пощастило. У нас сьогодні дві гри.

Дві гри після десятигодинної автобусної подорожі? Гарзд. У дитинстві я був сповнений енергії. Мені не треба було розігріватися. Пізніше співробітники розповіли, що спочатку не сприймали мене серйозно. Мені було лише 11, а всім іншим по 12 або 13 років, і для свого віку це були пристойні таланти з усієї України. Але вони побачили, що я вже трохи вмю грати. На полі я не соромився. Першу гру я зіграв як лівий півзахисник, забив